

LESZTÁK TIBOR (1955 - 2008)

Az alábbi írást a sors kényszerítette ki. A Parallel szerzői közül bárki írhatta volna, s talán a jövőben lesz más is, aki saját nézőpontjaival árnyalja a kérelhetetlen tény: Leszták Tibor halálát. Mire e lapszám az olvasók kezébe kerül, már nyilván sokan hallották a hírt, olvashatták a különböző portálokon, lapokban megjelent érzékeny, tiszteletteljes méltatásokat, megemlékezéseket. A sors viszont minket, a lap közvetlen munkatársait kötelez leginkább arra, hogy megálljunk egy pillanatra, s valami olyat is hozzátegyünk e végérvényes tényhez, mely épp e tény végérvényességét vonhatja kétségbe. Tehát ezúttal kénytelenek leszünk kicsit magunkkal is foglalkozni - így, tőlünk szokatlanul, első személyben. . .

Tibivel kamaszkorunktól ismertük egymást, barátok voltunk. Számomra emiatt nem elsősorban a MU Színház alapítója, művészeti vezetője, a Parallel szerkesztője volt, hanem egyszerű, esendő ember. Sokat beszélgettünk, vitáztunk, tanultunk is együtt, vagyis nekem később sem lett volna semmi meglepő abban, amit és ahogy csinált - aztán mégis... Fiatalon az ember nem gondolja hasonszórú barátjáról, hogy "kivételes személyiség". A hetvenes évek második felében, a mi körünkben teljesen normális dolognak számított a saját értékrend keresgelése, építgetése: a gondolat, az üzenet, a szellemiség felfedezése egy-egy versben, zenében, képben, filmben. Eleinte a rácsodálkozások, a vélemények, majd mindezek ütköztetése vagy megosztása volt fontos, később pedig, hogy magunk is kreatív módon viszonyuljunk mindahhoz, melyet érdeklődésünk, lelkesedésünk tárgyként hangoztattunk. Vagyis progresszív rockzenei, majd jazz és kortárs zenei élményeink nyomán hasonlóan kezdtünk zenélni, Nagy László, Weöres, Pilinszky, Kassák hatására verset írni, és így tovább. Hangszereket próbálgattunk, rajzoltunk, fényképeztünk, például középkori falusi templomok festett, kazettás mennyezeteit színes diára, s persze verseket írtunk. Ez utóbbi tevékenység leginkább Tibire volt jellemző, s a készítés nála egy pillanatra sem múlt el. Pilinszkyt volt alkalmunk többször élőben is hallani, amint saját verseit olvassa. Ilyenkor az volt a benyomásom, mintha Tibi is hasonló hanglejtéssel beszélne. . .

Innen visszatekintve úgy tűnik, semmi különös nem volt ebben a korszakban, sokan voltunk így akkoriban, de az évek múlásával egyre inkább azt tapasztaltuk, hogy a többség sikeresen "kinötte" az előbb sorolt ifjúkori léhaságokat, s csak néhányan maradtunk - röstellkedve - máig mindezek (művészetek?) bővületében. Típus kérdése - gondoltuk néhányan -, hogy ki miből és hogyan nő ki, vagy ki milyen ajánlatos irányt választ a felnőtté válás sztereotípiái közül. Alternatíva volt az ifjúkori érzékenység megmaradása, életprogrammá válása is, de csak keveseknek. Később kiderült, hogy mégsem volt az, vagyis ez utóbbi mentalitás nem vált típusossá. Az egész népes társaságból Tibi lett a fehér holló, aki maradéktalanul képes volt megőrizni a szellemi irányultságot, mely legtöbbünkénél csak múló ifjonti vonzalmak szintjén maradt. Olyannyira következetes volt ebben, hogy pár évnyi eltávolodás után, amikor a kilencvenes évek közepén újra kapcsolatba kerültünk, nem akartam hinni a fülemnek: ő még mindig úgy beszél, mint Pilinszky vagy Weöres? Negyvenévesen is ugyanúgy hozza a bölcset, vagy inkább most lett megint kamasz? Zavarban voltam, s bevallom, kissé kételkedtem ebben a mentális tisztaságban; talán némi modorosságot véltem a kommunikáció hátterében. Nem vártam tőle föltétlenül "korszerű észjárást", vagy, hogy megtagadja az ifjúkori ideákat, de akkor már ugye mégis csak vadkapitalizmus volt, családdal a hátunk mögött, azaz felnőttekre jellemző gondokkal kellett léteznünk, így, jobb híján egy "naiv" minősítéssel próbáltam magamban kódosítani a zavart; és erre is utaló gesztussal neki ajándékoztam az egyik régi, kedvenc parasztfurulyámat.

Amikor legközelebb Tibit a Tilos Rádióban a MU Színház tervezetéről hallottam beszélni, bebizonyosodott, hogy rezignálttá válni nem törvényszerű. Legalábbis létezik itt egy élő bizonyíték. Kiszáratva kezdett összeállni egy felismerés; sőt, Tibi példájából kiindulva minta is volt ehhez, mely szerint létezik valódi kulturális identitás, értékorientált vonzalom, eredendő hit a művészet fontosságában, szellemi elkötelezettség, szellemi állandó. Ha pedig valaki ebben a meggyőződésben él, ehhez az eredendő értékrendhez hűséges, ezt képviseli egész életében a lehető legtermészetesebb nyugalommal, hamarosan valaminek a kellős közepébe kerül: vezéregyéniséggé válik. Az ilyesmi csak hiteles emberekkel fordulhat elő. Ettől kezdve nincsenek korszerű, pláne trendi szempontok, nincsenek földhözragadt kifogások, egyéni ambíciók, sekélyes érdekek, az úgy van, a művészet van, még ha egy életveszélyes örvény közepén is kell a felszínen maradni az érdekében.

Számomra örök rejtély marad, hogyan tudta Tibi kivédeni azokat a gyomorforgató anyagi kompromisszumokat, melyekbe a mai magyar valóság kényszeríti a kultúra területén evickelő embereket. De kétségtelen, hogy képes volt árral szemben az értékrendje mentén haladni, hogy tudott például tisztességes gázsit fizetni egy szegényházban az Újbuda Jazzfesztivál mindig nagyszerű fellépőinek, de főleg képes volt egy intézmény egyedülálló szellemiségét következetesen őrizni.

Az utolsó, alig felfogható meglepetése számomra a Parallel volt. Már tudta, hogy gyógyíthatatlan beteg. Egyszer csak kezembe adott egy fekete-fehér, A4-es kiadványt, hogy most ezt is elkezdte csinálni, és szívesen venné, ha publikálnék benne. Alig tudtam titkolni a véleményem. Azt gondoltam, ez az újság már tényleg több a soknál, ami a naivitást illeti. Kizárólag a barátságunk, vagyis a személye miatt vállaltam a cikkeket, de magamban semmi esélyt nem adtam a lap életképességének. Most, a II. szám megjelenésével ebben is rám cáfolt: jelen független művészeti folyóirat - nyomtatott formában(!) - létezik, Tibi halála után is őrizve a szerkesztői koncepciót, az eredendő szellemiséget.

SZEPTEMBER

1... s menő quazine sraluad uogya,
 közt intélle megluolok. |
 Eragmopkcs s s rudoz

Quidua e'rimtegece
 quagyaluolnyoc

chiderge tezyerem usm eged
 a sötét tessze befeol
 mepad e uob mefotós

sz embez eggedil
 uel a feltu
 a feltok tudojot elijita a seel
 boludgy a doymkage
 fentol'kegy

a teuzer is odell

a ioh' seles

e's Quuös

mezzem lepöör

te vagy a Quuös

Cörlüncz gimes Cüts

Cörlüncz iolegnek

eromne
 suimelofut

estezuink mezmogaznap

stacuzek a pucvulejnap

egyre többen sz ouej-öglyen

schuend

o'rauzer

Cöngpulleöuzek gumid üüzgalyba

d'cselst

keresetfor